

درآمدی بر
قانون مبارزه با مواد مخدر و اعتیاد

گردآوری و تدوین
محمدعلی زکریایی

کمیته مبارزه با مواد مخدر
دفترخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام

جامعه و فرهنگ

درآمدی بر قانون مبارزه با موادمخدر و اعتیاد

• گردآوری و تدوین: محمدعلی زکریایی • همکار: علی بزم‌آمون • به سفارش: کمیته مبارزه با موادمخدر، مجمع تشخیص مصلحت نظام • ناشر: جامعه و فرهنگ • چاپ و صحافی: باران • نوبت چاپ: اول • ۱۳۹۰ • شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه • قیمت: ۹۰۰۰ تومان

• شابک: ۹-۳۶-۲۹۷۷-۹۲۲-۹۷۸-۹۶۴-۲۹۷۷-۳۶-۹ ISBN:978-964-2977-36-9

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

سروشنامه	زکریایی، محمدعلی، ۱۳۴۷، گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	درآمدی بر قانون مبارزه با موادمخدر و اعتیاد (مجموعه مقالات) / (تألیف) محمدعلی زکریایی؛ پژوهش به سفارش کمیته مبارزه با موادمخدر، مجمع تشخیص مصلحت نظام
مشخصات نشر	تهران: انتشارات جامعه و فرهنگ، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	۳۶۴ ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۲۹۷۷-۳۶-۹
وضعیت فهرست نویسی	فبا
موضوع	موادمخدر - مبارزه و کنترل - مقاله ها و خطبه ها
موضوع	موادمخدر - مبارزه و کنترل - همکاری های بین اقلی
موضوع	موادمخدر - مبارزه و کنترل - رویه قضایی
رده بندی کنگره	۱۳۹۰ ۳۶۴-۲۹۷۷-۳۶-۹
رده بندی دیویی	۳۶۴-۲۹۷۷-۳۶-۹
شماره کتابشناسی ملی	۲۳۱۲۷۱۱
کد پیگیری	۲۳۱۲۱۶۰

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: مواد مخدر در متون اسلامی
۶۵	فصل دوم: اعتقاد و مواد مخدر از دیدگاه امام خمینی (ره) و علمای اسلام
۱۲۷	فصل سوم: میری بر قانون گذاری و اجرای آن در حوزه مبارزه با مواد مخدر در غرب
۲۴۱	فصل چهارم: نگاه مردم و نحوه برخورد با معتادان
۲۶۱	فصل پنجم: حقوق بین الملل و فاجعای بین المللی مواد مخدر
۲۹۱	فصل ششم: تدابیری برای همکاری قضایی (چند جانبه، منطقه ای و دو جانبه)
۳۱۷	فصل هفتم: کنوانسیون های مربوط به مواد مخدر (مواد مخدر در اسناد حقوق جنایی بین المللی)
۳۴۹	پیوست: متن اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر (مخوب مورخه ۱۳۸۹/۵/۹)

پیشگفتار

ایجاد جهانی و فراملی موادمخدر، موجب گردیده که بازیگران عرصه بین‌الملل به آن به عنوان یک مساله جهانی توجه نمایند. بیش از یک قرن است که این موضوع مورد توجه دولت‌ها، مجامع و سازمان‌های بین‌المللی است. کنوانسیون‌های بین‌المللی نافلز بر موادمخدر و برنامه‌های سازمان ملل متحد و نهادهای وابسته کشورها و دولت‌های جهان را به سوی مبارزه با موادمخدر و ایجاد مختلف سوءمصرف، قاچاق و اعتیاد هدایت می‌کند. برنامه اقدام جهانی سازمان ملل متحد، مصوب سال ۱۹۹۰ از دولت‌ها درخواست کرده که درباره مبارزه با موادمخدر و اثرات منفی آن، جدیت بیشتری داشته باشند و از طریق همکاری‌های بین‌المللی، مبارزه با این باید شوم را تسریع و تقویت نمایند. این برنامه، راهبردها و چارچوب مناسبی را برای جامعه بین‌الملل فراهم آورده تا کشورها با همکاری یکدیگر و همکاری سازمان‌های بین‌المللی، طرح‌ها و برنامه‌های ملی و بین‌المللی را به موقع به اجرا گذارند.

اولین مجمع بین‌المللی علیه پدیده موادمخدر در فوریه ۱۹۰۹ در شانگ‌های چین و با حضور ۱۳ کشور از جمله دولت ایران در خصوص تریاک و الکل‌نویدهای آن تشکیل و هیأت بین‌المللی تریاک، تاسیس گردید.

کنوانسیون‌های بین‌المللی موادمخدر، حاصل همکاری‌های بین‌المللی از سال ۱۹۰۹ تا ۱۹۸۸ هستند. این کنوانسیون‌ها، سازمان‌های بین‌المللی، مسئول مبارزه با موادمخدر و مبنای همکاری بین‌المللی علیه موادمخدر هستند و حرکت در مسیر آنها می‌تواند گام موثری جهت مهار این پدیده در جهان تلقی گردد. در کنوانسیون‌های موادمخدر، بر ضرورت اقدام هماهنگ در سطح جهان علیه موادمخدر و همکاری‌های بین‌المللی براساس اصول واحد و هدف مشترک برای ریشه‌کن نمودن قاچاق موادمخدر و همکاری‌های جهانی در امور کیفری، تاکید شده است.

در حال حاضر کلیه کشورهای جهان با مساله موادمخدر درگیر هستند و پیامدها و آثار سوء این پدیده خطرناک موجب گردیده که دولت‌ها متناسب با شرایط و اوضاع و احوال خود با کنوانسیون‌های بین‌الملل هماهنگ شده و برنامه‌های کنترل عرضه و کاهش تقاضای موادمخدر، سوءمصرف و مبارزه با قاچاق بین‌الملل موادمخدر را در دستور کار خویش قرار دهند. هر کشور نهاد و سازمان مبارزه با موادمخدر تاسیس کرده و امور مربوطه، تحت پوشش کنوانسیون‌ها و با توجه به قانون داخلی متمرکز پیگیری می‌شود. علی‌رغم تلاش‌های انجام شده، مهم‌ترین

چالش کشورهای جهان در بعد ملی، افزایش تقاضای مصرف غیرمجاز مواد مخدر و قاچاق بین المللی مواد مخدر است.

تاریخچه همکاری های بین الملل و سیر تکاملی آن علیه پدیده مواد مخدر از سال ۱۹۰۹ تاکنون موید این واقعیت است که مواد مخدر، همه کشورها اعم از پیشرفته و در حال توسعه را آسیب پذیر کرده است. تهدید حاکمیت و امنیت کشورها، تهدید بنیادهای اساسی جوامع و سازمان یافتن قاچاق بین المللی مواد مخدر از جمله عوامل و مشترکات کشورها برای همکاری علیه بلیه جهانی مواد مخدر است.

هم اکنون تلاش های بین المللی با هدف کاهش و کنترل و مبارزه با سوء مصرف و قاچاق مواد مخدر، در دستور کار سازمان ملل متحد و دولت ها قرار گرفته است. جهانی شدن پدیده مواد مخدر همکاری های بین المللی را در امر مقابله با آن اجتناب ناپذیر کرده است و به همین دلیل در سطوح ملی، کشورها نمی توانند با این پدیده مقابله نمایند.

از جنبه تهدید امنیت و حاکمیت کشورها، نقض قواعد و مقررات و کنوانسیون های بین المللی نیز ضرورت دارد که تلاش های ملی منسجم و هماهنگ شده و همکاری های بین المللی در جهت مقابله با جرایم بین المللی مواد مخدر در دستور کار دولت ها و سازمان های بین المللی قرار گیرد. چرا که قاچاق و ترانزیت بین المللی مواد مخدر، نوعی مداخله در امور داخلی کشورها و ناقض اصل صلاحیت سرزمینی است، از جنبه قراردادهای بین المللی یک عمل مجرمانه محسوب شده و با نظم حقوقی یک یا چند کشور مرتبط است ضمن آنکه فرامشی بودن ترانزیت و قاچاق مواد مخدر در حاکمیت و امنیت کشورها اختلال ایجاد کرده است. معضل روزافزون مواد مخدر، درد مشترک انسان ها و یک تهدید بین المللی است که سلامت جسمی و اخلاقی انسان ها را تهدید نموده و یک خطر اقتصادی و اجتماعی برای بشر محسوب می شود.

لازم است از مجری طرح جناب آقای علی بزم آمون و مدیر علمی و مسئول تهیه و تدوین این اثر جناب آقای محمدعلی زکریایی سپاسگزاری نمایم

علی هاشمی

رئیس کمیته مبارزه با مواد مخدر

مقدمه

مبارزه با پدیده مواد مخدر قبل از انقلاب اسلامی (از سال ۱۲۸۹ الی ۱۳۵۷) به مدت ۶۸ سال، فاقد استراتژی مشخص و سیاست مدون بلند مدت بوده و اقدامات و برنامه‌ها متأثر از نگرش و سیاست دولت‌های وقت بوده و تصویب ۵۲ قانون و تصویب نامه و آیین‌نامه در طول این سال‌ها عمدتاً در اثر فشارهای بین‌المللی و اوضاع داخلی صورت گرفته است. پس از کنفرانس شانگهای در سال ۱۲۸۹ (۱۹۱۰ میلادی) اولین قانون مدون به نام قانون تحدید تریاک توسط مجلس شورای ملی به تصویب رسید. در این قانون هیچ‌گونه محدودیتی برای کشت خشخاش و تولید تریاک پیش‌بینی نشده و برای هر مقدار تریاک ۳۰۰ دینار مالیات وضع شده است.

با شروع قاچاق کوکائین و مرفین، قانون منع واردات مواد مخدر ایران در سال ۱۴۰۱ وضع گردید و در اثر فشارهای بین‌المللی و محکوم کردن ایران در جامعه ملل، در تیرماه ۱۳۰۷ قانون انحصار دولتی تریاک در ۱۶ ماده تصویب و کشت خشخاش تحت نظارت دولت قرار گرفت و موسسه‌ای به نام موسسه انحصار دولتی تأسیس شد. در سال ۱۳۱۲ قانون مجازات مرتکبین قاچاق مواد مخدر به تصویب رسید و در سال ۱۳۱۷ تصویب نامه منع کشت خشخاش در ۲۲ منطقه از ایران به مورد اجرا گذاشته شد. در اثر فشارهای بین‌المللی و واکنش‌های داخلی، دولت ایران، رسماً در سال ۱۳۲۴ لایحه الحاق بدون قید و شرط ایران به قرارداد بین‌المللی تریاک را به مجلس برده و با تصویب آن، تصویب نامه منع کشت خشخاش و مبارزه با قاچاق و درمان معتادان را به امضا رسانید. این قانون با روی کار آمدن دولت عبدالحسین هژبر در سال ۱۳۲۶ ملغی و کشت خشخاش قانونی و مجاز اعلام گردید. دوباره در سال ۱۳۳۱ قانون منع تهیه و خرید و فروش مواد مخدر و مشروبات الکلی به تصویب مجلس رسید. در آبان ۱۳۳۴ قانون منع کشت خشخاش و استعمال تریاک نیز به تصویب رسید که در ماده ۱۳ آیین‌نامه اجرایی آن، سازمان مبارزه با تریاک پیش‌بینی گردید. با تصویب این قانون به مدت ۱۲ سال فعالیت گسترده علیه تولید، قاچاق و سوء مصرف مواد مخدر در ایران انجام گرفته است، به رغم موفقیت‌های ظاهری و تعریف و

تعمید سازمان های بین المللی، در یک چرخش سریع در سال ۱۳۴۷، قانون اجازه کشت خشکاش و صدور تریاک به تصویب مجلس شورای ملی رسید و همه ساله با تصویب هیأت وزیران، بخشی از زمین های زراعی به کشت خشکاش اختصاص داده شد. در این سال ها انحصار قاچاق موادمخدر در اختیار دربار پهلوی قرار گرفته، اعتیاد و تبعات سوء ناشی از آن گسترش یافت و این وضعیت تا پیروزی انقلاب اسلامی ادامه پیدا کرد.

پیروزی انقلاب اسلامی در بهمن ۱۳۵۷ نقطه عطفی در تاریخ مبارزه با پدیده موادمخدر در ایران محسوب می گردد، به رغم ضرورت ایجاد تحولات و دگرگونی هایی در بخش های مهم کشور در ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و تهاجم رژیم عراق در شهریور ۱۳۵۹ و تحمیل جنگ ۸ ساله، موضوع موادمخدر از اولویت خارج نشد و قانون و مقررات و ساختار سازمان مبارزه با موادمخدر مورد بازنگری قرار گرفت.

در تاریخ ۱۳۵۹/۳/۱۹ قانون تشدید مجازات مرتکبین جرایم موادمخدر و اقدامات تلمینی، درمانی و اشتغال متانابان، به تصویب شورای انقلاب اسلامی رسید و عملاً به کار فروش تریاک به معتادان توسط دولت خاتمه داده شد و کشت خشکاش ممنوع و مصرف موادمخدر جرم تلقی گردید. از سال ۱۳۶۵ مسوولیت مبارزه با موادمخدر به کمیته انقلاب اسلامی واگذار گردید و این نهاد انتظامی، سلسله اقدامات، عملیات و طرح های مبارزه با قاچاق موادمخدر و ترانزیت مواد از طریق ایران را در دستور کار قرار داد و در مجموع با توجه به شرایط پس از انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی و قاطعیت و سرعت عمل دادگاه ها و اقدامات ملحانه کمیته های انقلاب اسلامی، تلاش های انجام شده در این مقطع تا حدودی بازدارنده و موثر بود. سوم آذر ۱۳۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام، قانون مبارزه با موادمخدر را تصویب کرد و به موجب ماده ۲۳ این قانون، ستاد مبارزه با موادمخدر به ریاست نخست وزیر و با عضویت ۸ وزارتخانه و سازمان، تشکیل گردید و مبارزه با موادمخدر وارد مرحله دیگری شد.

خلاصه آنکه، پس از اقدامات و تحولات گسترده در حوزه مبارزه با مواد مخدر و تغییر الگوی مصرف مواد مخدر، متن اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۷۶ مجمع تشخیص مصلحت نظام در مورخه ۱۳۸۹/۵/۹ در مجمع تشخیص مصلحت نظام مجدداً اصلاح گردید. آنچه در این اثر می آید، درآمدی است بر قانون مبارزه با مواد مخدر که به صورت مجموع مقالات در هفت فصل و یک پیوست تدوین شده است.